

בית הדין הארצי לעבודה

ע"ע 49651-01-11, ע"ע 51889-01-11 התעשייה הצבאית לישראל בע"מ נ' רייף סוניה ואח'

המערערת בע"ע 49651-01-11
המשיבה בע"ע 51889-01-11

התעשייה הצבאית לישראל בע"מ

המערערת בע"ע 51889-01-11
המשיבה בע"ע 49651-01-11

מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי

המשיבות בשני הערעורים

-
1. סוניה רייף
  2. אידה פינגרות
  3. מרים רודרמן
  4. חנה שייד
  5. אודה שרון

**בפני : השופט עמירם רבינוביץ, השופטת ורדה וירט-ליבנה, השופטת רונית רוזנפלד
נציג עובדים מר אליהו בן גרא, נציג מעבידים מר ישראל בן יהודה**

בשם התעשייה הצבאית לישראל - עו"ד אייל בריק ועו"ד רועי פוליאק
בשם מבטחים - עו"ד אורן מילדוורט
בשם סוניה רייף ואח' - עו"ד מרטין אנגל ועו"ד ריקי זלצמן

ספרות:

[א' ברק, פרשנות תכליתית במשפט \(תשס"ג\)](#)

[א' ברק, פרשנות במשפט, כרך ב, פרשנות החקיקה \(התשנ"ג\)](#)

חקיקה שאוזכרה:

[חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים \(ביטוח\), תשמ"א-1981: סע' 78\(ב\)\(5\)](#)

[חוק החוזים \(חלק כללי\), תשל"ג-1973: סע' 25\(א\)](#)

[תקנות הגנת השכר \(פרטים ומסירת הודעות\), תשל"ו-1976](#)

[חוק הגנת השכר, תשי"ח-1958](#)

מיני-רציו:

* ביה"ד קיבל את ערעור המערערות על פסק דין שחייבן לשלם הפרשי פנסיית זקנה למשיבות, בקובעו כי המשיבות לא קיבלו "חסינות" משינויים בתקנוני הפנסיה החלים על כלל הגמלאים ואין בהסכמים שנחתמו עמן כדי להיטיב את מצבן על פני כלל הגמלאים שמקבלים את גמלת הפנסיה לפי התקנון האחד.

* קופות גמל – קרן פנסיה – פירוש הסכם פנסיה

* עבודה – יציאה לגימלאות – קרנות פנסיה

* עבודה – תגמולים – קרן פנסיה

* עבודה – פרישה מעבודה – תנאי פרישה

* עבודה – הסכם קיבוצי – זכויות

* עבודה – הסכם קיבוצי – זכות מכוח הסכם קיבוצי

* עבודה – הסכם קיבוצי – פירוש

* עבודה – הסכם קיבוצי – פרשנותו

המשיבות עבדו בתעשייה הצבאית לישראל (להלן: תעש) שנים רבות עד פרישתן לפנסיה מוקדמת שתנאיה הוסדרו בשני הסכמים קיבוציים: אחד מיום 21.6.99 (להלן: הסכם 1999), שנערך בין תעש לבין הסתדרות העובדים הכללית החדשה ולבין מבטחים; שני מיום 2.1.00 (להלן: הסכם 2000), שנערך בין תעש להסתדרות העובדים הכללית החדשה. במסגרת זאת קיבלו המשיבות תשלומי פנסיה מוקדמת מוגדלת (להלן: הפנסיה המוקדמת) שחושבה על בסיס שיעורי הפנסיה שנקבעו להן במהלך תקופת עבודתן בתעש ואשר שולמה להן ישירות על ידי תעש, וזאת עד מועד פרישתן לפנסיה לפי תקנון מבטחים. החל ממועד הגעת המשיבות לגיל הפרישה לפנסיה זקנה (להלן: מועד הפרישה לפנסיה זקנה) העבירה להן מבטחים את פנסיית הזקנה יחד עם התוספת השקלית ששולמה לה על ידי תעש ובהתאם להסכם 1999. יחד עם זאת, במועד זה פחתה פנסיית הזקנה של המשיבות ביחס לפנסיה המוקדמת ששולמה להן על ידי תעש במהלך תקופת הפרישה המוקדמת, כתוצאה משינויים בתקנון האחיד בשנת 2003. המשיבות הגישו תביעה לביה"ד קמא לחייב את תעש בתשלום ההפרשים בין שיעור הפנסיה המוקדמת לשיעור פנסיית הזקנה ואת מבטחים בתשלום פיצוי בגין הנזקים שנגרמו להן כתוצאה מהפרת ההסכמים. ביה"ד קמא קיבל את התביעות ומכאן הערעורים.

בית הדין הארצי לעבודה (מפי השופטת ר' וירט-ליבנה ובהסכמת השופטים ע' רבינוביץ, ר' רוזנפלד ונציגי הציבור א' בן גרא, י' בן יהודה) קיבל את הערעורים ופסק כי:

אשר לערעור תעש, השאלה הנה האם השינויים שחלו בתקנון הפנסיה של מבטחים בשנת 2003 משליכים על התחייבותה של תעש לפיה פנסיית הזקנה של המשיבות לא תפחת משיעור הפנסיה המוקדמת לה היו זכאיות. בענייננו יש ליישב בין סעיף 2.8 להסכם 1999 לסעיף 6(ב) לנספח ז' להסכם 2000. ביה"ד קמא קבע כי סעיף 6(ב) לנספח ז' להסכם 2000 מעיד על כוונת הצדדים להבטיח כי פנסיית הזקנה של הפורשים בפרישה מוקדמת לא תפחת מהפנסיה ששולמה להם בתקופת הפרישה המוקדמת, ואולם בפרשנותו זו לא התמודד עם סעיף 2.8 להסכם 1999 הקובע את סכום הרכישה העתיד להתווסף לפנסיית הזקנה של המשיבות ואשר שיקף במועד פרישת המשיבות את הפער המחושב בין הפנסיה המוקדמת לבין פנסיית הזקנה הצפויה (להלן: סכום הרכישה או התוספת השקלית) כתשלום חד-פעמי וקבוע מראש, המועבר למבטחים לצורך רכישת תוספת שקלית העתידה להתווסף לפנסיית הזקנה של הפורשים לפנסיה מוקדמת, במועד הפרישה המוקדמת של המשיבות. ניתן לראות את הסכם 2000 כהסכם המהותי העוסק בזכויות המהותיות של הפורשים בפרישה מוקדמת ואת הסכם 1999 כהסכם התפעולי העוסק בביצוע וביישום הזכויות המהותיות כפי שהן באות לביטוי בהסכם 2000. שני ההסכמים עוסקים באותו עניין ונערכו בטווח זמן קצר יחסית. לכן, יש לפרשם כמכלול אחד וליישב את הוראות החוק זו עם זו כך שתבוא לביטוי התכלית המשותפת הגלומה בהם. עם זאת, בחינה נפרדת של כל אחד מההסכמים מובילה לכאורה לתוצאה לא קוהרנטית, כך שיש להכריע בשאלת הדרך הפרשנית שתיישב בין ההסכמים.

מלשון הסכם 1999 ומתכליתו עולה מסקנה כי סכום הרכישה הנו סכום קבוע אשר שולם מראש וכי לא הייתה לתעש כל כוונה לבצע השלמות בתשלומי פנסיית הזקנה של המשיבות ושל יתר העובדים הפורשים. זאת ועוד, בשנת 2003 נכנס לתוקפו התקנון האחיד שחל על כלל הפורשים לגמלאות שאף הרע במידה מסוימת את תנאי פרישתם. שינוי זה בתקנון אינו בשליטת תעש, כאשר מבטחים חייבת לנהוג לפי התקנון האחיד. השינויים נעשו בקצבת הפנסיה הבסיסית ואולם לא פגעו ולא שינו את התוספת השקלית שנשארה בסכומים שהובטחו למשיבות עם פרישתן המוקדמת. המשיבות לא קיבלו "חסינות" מפני

שינויים בתקנוני הפנסיה החלים על כלל הגמלאים ואין בהסכמים שנחתמו עמן כדי להיטיב את מצבן על פני כלל הגמלאים שמקבלים את גמלת הפנסיה לפי התקנון האחיד.

אשר לערעור מבטחים, ביה"ד קמא קבע כי מבטחים הפרה את התחייבויותיה כלפי המשיבות כאשר לא העבירה לתעש, במועד בו הגיעו המשיבות לגיל הפרישה לפנסיית זקנה, דו"ח ובו פירוט הסכומים הנדרשים להשלמת הפערים בין הפנסיה המוקדמת לפנסיית הזקנה שלהן. בהקשר זה, ועל אף הסכם 1999, מאחר שמבטחים כלל לא היוותה צינור לתשלום הפנסיה המוקדמת, ממילא לא נדרשה העברת דו"ח פירוט. בהיבט המשפטי, ניתן אף לראות בכך מעין שינוי בהתנהגות של הסכם 1999, כאשר שינוי זה בנסיבות ובאופן תשלום הפנסיה המוקדמת בהסכמת הצדדים, למצער בשתיקה, איין חובה זו. גם לו חובת מבטחים עומדת בעינה, היה מקום לבחון האם היא מצמיחה לעובדים סעד או עילת תביעה או שהחובה קיימת רק במישור היחסים שבין תעש למבטחים.

פסק דין

השופטת ורדה וירט-ליבנה

1. בפנינו שני ערעורים, אשר נדונים במאוחד, על פסק דינו של בית הדין האזורי בנצרת (סגנית הנשיא איטה קציר ונציגי הציבור מר אילן בוברוב ומר מוחמד גנאיים; עב 2540/05, [עב 2541/08](#), עב 2542/08, עב 2543/08 ועב 1359/09).

בית הדין האזורי קיבל את תביעות המשיבות 1-5 (להלן – **המשיבות**) וקבע כי מבטחים מוסד לביטוח סוציאלי של העובדים בע"מ (להלן – **מבטחים**) והתעשייה הצבאית לישראל בע"מ (להלן – **תעש** או **החברה**) הפרו את התחייבויותיהן כלפי המשיבות. בית הדין האזורי חייב את מבטחים בתשלום פיצוי כספי בסך של 15,000 ₪ לכל אחת מהמשיבות ואת תעש בתשלום הפרשי הפנסיה בהתאם לתביעתן של המשיבות.

הרקע העובדתי

2. המשיבות עבדו בתעש במשך שנים רבות, עד פרישתן לפנסיה מוקדמת שתנאיה הוסדרו בשני הסכמים קיבוציים, האחד מיום 21.6.99 (להלן – **הסכם 1999** או **ההסכם התפעולי**), שנערך בין תעש לבין הסתדרות העובדים הכללית החדשה ולבין מבטחים, והשני מיום 2.1.2000 (להלן – **הסכם 2000**), שנערך בין תעש לבין הסתדרות העובדים הכללית החדשה. במסגרת זאת, קיבלו המשיבות תשלומי פנסיה מוקדמת מוגדלת (להלן – **הפנסיה המוקדמת**), אשר חושבה על בסיס שיעורי הפנסיה שנקבעו להן במהלך תקופת עבודתן בתעש ואשר שולמה

- להן בסופו של דבר ישירות על ידי תעש, וזאת עד מועד פרישתן לפנסיה על פי תקנון מבטחים.
3. יצוין כי זכאותן של המשיבות לפנסיית זקנה התגבשה רק לאחר כניסת התקנון האחד לתוקף, במהלך שנת 2003, ולאחר העלאת גיל הפרישה.
4. החל ממועד הגעת המשיבות לגיל הפרישה לפנסיית זקנה (להלן – **מועד הפרישה לפנסיית זקנה**) העבירה להן מבטחים את פנסית הזקנה יחד עם התוספת השקלית אשר שולמה לה על ידי תעש ובהתאם להסכם 1999. יחד עם זאת, במועד זה פחתה פנסיית הזקנה של המשיבות ביחס לפנסיה המוקדמת אשר שולמה להן על ידי תעש במהלך תקופת הפרישה המוקדמת, זאת כתוצאה משינויים שחלו בתקנון האחד בשנת 2003 אשר הביאו להקטנת פנסיית הזקנה לה היו זכאיות בהתאם לתקנון.
5. המשיבות הגישו, כל אחת בנפרד, תביעה לבית הדין האזורי נגד תעש ונגד מבטחים. המשיבות טענו כי עם הגיען לגיל הפרישה לפנסיית זקנה משולמת להן על ידי מבטחים פנסיית זקנה בסכום שהינו נמוך משמעותית מסכום הפנסיה המוקדמת. עוד הן טענו כי עניין זה סותר את האמור בסעיף 6(ב) לנספח ז' להסכם 2000, לפיו תעש תשלם למבטחים את הסכום הנדרש, על מנת שפנסיית הזקנה לא תפחת מהפנסיה המוקדמת אשר שולמה להן במהלך תקופת הפרישה המוקדמת. המשיבות עתרו לחייב את תעש בתשלום ההפרשים בין שיעור הפנסיה המוקדמת לבין שיעור פנסיית הזקנה וביקשו לחייב את מבטחים בתשלום פיצוי כספי בגין הנזקים שנגרמו להן כתוצאה מהפרת ההסכמים.

פסק דינו של בית הדין האזורי

6. לאחר שבחן את כלל החומר שהיה לפניו ושמע את עדויות הצדדים, קיבל בית הדין האזורי את תביעות המשיבות וקבע כי **"אין בעובדה שנעשו שינויים בתקנון הפנסיה בשנת 2003 בכדי לשנות במאום מהתחייבויותיהן של הנתבעות להבטיח כי התובעות לא תפגענה וכי שיעור פנסיית הזקנה לא יפחת משיעור הפנסיה המוקדמת"**.

7. בית הדין האזורי ציין כי אומד דעתם של הצדדים בסעיף 6(ב) לנספח ז' להסכם 2000 היה להבטיח כי תעש תשלים את הסכומים הנדרשים, על מנת להבטיח כי פנסיית הזקנה של עובדי תעש, אשר פרשו בפרישה מוקדמת, לא תפחת מהפנסיה המוקדמת אשר שולמה להם במהלך תקופת הפרישה המוקדמת. עוד קבע בית הדין כי אף הסכם 1999 מעיד על כוונת הצדדים להבטיח כי הפורשים לפנסיה מוקדמת לא ייפגעו וכי בהתאם להסכם זה, במקרה של שינויים בחישוב הפנסיה, היה על תעש להעביר למבטחים את הסכומים הנדרשים לצורך השלמת הפער שבין שיעור פנסיית הזקנה לבין שיעור הפנסיה המוקדמת. נוסף על כך, קבע בית הדין כי על מבטחים הייתה מוטלת החובה להעביר לידי תעש, במועד שינוי תקנון הפנסיה, דו"ח ובו פירוט של הסכומים הנדרשים לצורך השלמת הפער שבין הפנסיה המוקדמת לפנסיית הזקנה ומשלא עשתה כן, הפרה את התחייבויותיה כלפי המשיבות.

8. בית הדין חייב את תעש לשלם לכל אחת מהמשיבות את ההפרשים בין שיעור הפנסיה המוקדמת לבין שיעור פנסיית הזקנה בעתיד, ממועד הפרישה לפנסיית זקנה ועד למועד מתן פסק הדין בצירוף הפרשי הצמדה וריבית. נוסף על כך, חייב את מבטחים לשלם לכל אחת מהמשיבות פיצוי בסך של 15,000 ₪ בגין הנזקים שנגרמו להן כתוצאה מהפרת ההסכמים הקיבוציים. תעש ומבטחים חויבו לשלם למשיבות, ביחד ולחוד, הוצאות משפט ושכר טרחת עורך דין בסך של 6,000 ₪.

טענות הצדדים בערעורים

9. **תעש טוענת** כנגד קביעותיו של בית הדין האזורי, וטוענת כי בית הדין האזורי שגה בפרשנות שנתן להסכם 2000. תעש מבהירה כי התחייבה אמנם לרכוש את התוספת השקלית, אך מעבר לכך לא נטלה על עצמה כל התחייבות לתשלומים נוספים, ומדגישה כי לא הייתה לצדדים כל כוונה לשלם תשלומים נוספים במקרה של שינוי בתקנון הפנסיה. לדבריה, התוספת השקלית שולמה על ידה כסכום חד-פעמי, אשר נקבע על פי נוסחת חישוב המבוססת על גילו ומינו של העובד, בסמוך למועד הפרישה המוקדמת של המשיבות, ולא במועד זכאותן לפנסיית זקנה. עוד היא מוסיפה כי מטרת תשלום זה הייתה ליצור ניתוק בין

תעש לבין העובדים אשר פרשו לפנסיה מוקדמת ולהעביר את האחריות לתשלום הפנסיה למבטחים.

10. תעש מציינת כי הסכם 1999 אינו יוצר זכויות עצמאיות לעובדים, אלא מסדיר את ההיבטים התפעוליים והטכניים של פרישתם המוקדמת של עובדי תעש. תעש טוענת כי בית הדין האזורי שגה באשר לפרשנות הסכם 1999 וכי סעיפים 10-12 להסכם 1999 מתייחסים לתקופת הפרישה המוקדמת שבין פרישתן המוקדמת של המשיבות לבין מועד זכאותן לפנסיית זקנה. עוד היא מוסיפה וטוענת כי סעיף 18 להסכם מבהיר במפורש כי בתשלום פנסיית הזקנה והתוספת השקלית מתמצות זכויותיהן של המשיבות.

11. תעש סבורה כי תוצאת פסק הדין משפרת את מצבן של המשיבות בהשוואה למצב בו היו מצויות אילו היו ממשיכות לעבוד בתעש עד למועד זכאותן לפנסיית זקנה, שכן בהתאם לפרשנות בית הדין האזורי, בפרישתן המוקדמת הן זכו לחסינות מפני שינויים בפנסיית הזקנה שלהן.

12. לחלופין, סבורה תעש כי האופן בו חישב בית הדין האזורי את הפרשי הפנסיה הינו מוטעה. לדבריה, אין לנכות את רכיב דמי הניהול מהפנסיה המשולמת על ידי מבטחים שכן רכיב זה הוטל על כלל הגמלאים במבטחים. עוד היא מוסיפה כי בפועל שילמה למשיבות פנסיה מוקדמת גבוהה יותר מזו אשר הייתה אמורה להשתלם להן בהתאם להסכם 2000 - זאת ככל הנראה כתוצאה מיישום שגוי של מנגנון ההצמדה אשר פעל במקרה זה לטובת המשיבות – וכתוצאה מכך התעשרו המשיבות שלא כדין במהלך תקופת הפרישה המוקדמת. על כן, לטענתה, אף אם יידחה ערעורה יש לפסוק לטובת המשיבות סעד אשר ישקף את הפער שבין הפנסיה המוקדמת לה היו זכאיות המשיבות בפועל, במועד הפרישה המוקדמת, לבין פנסיית הזקנה לה הן זכאיות לפני ניכוי דמי הניהול.

13. **מבטחים הגישה אף היא ערעור** על פסק הדין של בית הדין האזורי, ומצטרפת לנימוקי הערעור של תעש. לדבריה, כלל לא הייתה מודעת לנוסח הסכם 2000

עד למועד הפרישה לפנסיית זקנה של המשיבות ורק ידעה על כוונתה של תעש לחתום על הסכם זה.

מבטחים מוסיפה כי טענותיהן של המשיבות באשר לאופן בו הופר הסכם 1999 הועלו רק לאחר ניהול הליך ההוכחות, ועל כן הן מהוות הרחבת חזית אסורה שדינה להימחק על הסף. עוד היא טוענת כי העלאת טענות אלו בשלב מאוחר של ההליך המשפטי פגעה באופן מהותי ולא מידתי בזכותה להתגונן.

14. לטענתה, הוראות סעיפים 8-14 להסכם 1999 נוגעות להתחשבנות שביקשו תעש ומבטחים לערוך בגין העברות הכספים המתייחסות לתקופת הפרישה המוקדמת, ויישומו של הסכם 1999 והנוהג בין הצדדים לא כלל מנגנון התראה, העברת רשימות או תשלום הפרשים בגין התקופה בה שולמה למשיבות פנסיית הזקנה. לדבריה, הוראות הסכם 1999 לא יושמו על ידי הצדדים באופן דווקני, זאת למעט הרכישה בפועל של התוספת השקלית. עוד היא מדגישה כי הפנסיה המוקדמת לא שולמה למשיבות באמצעותה, כי אם ישירות על ידי תעש, ולפיכך לא הייתה לה כל ידיעה באשר לסכומים המשולמים למשיבות מידי חודש או לפערים הדורשים דיווח בסכומים אלו.

15. מבטחים מבהירה כי הסכם 1999 איננו מטיל עליה אחריות להעברת דו"ח מעודכן המפרט את סכומים הנדרשים לצורך השלמת הפערים בין הפנסיה המוקדמת לפנסיית הזקנה, ללא פנייה מוקדמת של תעש, ולפיכך לא הופר ההסכם. לחלופין, סבורה מבטחים כי אף אם הייתה הפרה של הסכם 1999, הפרה זו נעשתה כלפי תעש בלבד ולא כלפי המשיבות ועל כן, אין הן זכאיות לפיצויים בגין הפרת ההסכם. מבטחים מציינת כי בית הדין האזורי, בהטילו על תעש לשלם למשיבות את מלוא תביעתן, לרבות הפרשי הצמדה וריבית, העמיד אותן במצב בו היו אמורות להיות אילו קיים הסכם 1999 ואלמלא אירעה ההפרה לכאורה. עוד היא טוענת כי תשלום הפיצויים והוצאות המשפט חורג מהוראות [סעיף 78\(ב\)\(5\) לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים \(ביטוח\)](#), תשמ"א-1981, וכי מאחר שמבטחים הינה קרן פנסיה הדדית וגרעונית, תשלום זה אף פוגע בכלל מבוטחי הקרן. לדבריה, תעש היא הגוף אשר אמור להשלים את התשלום החודשי המיועד למשיבות ועל כן, יש לחייב אותה בתשלום הפיצויים.

עוד מוסיפה מבטחים כי בשליחת הפירוט אודות הוראותיו החדשות של התקנון האחיד לכלל מבוטחיה יידעה את המשיבות באשר לשינוי שנערך באופן חישוב השכר הקובע ולפיכך מושתקות הן כעת מלטעון להפרה של מבטחים.

16. **המשיבות** תומכות את טיעוניהן בפסק דינו של בית הדין האזורי וסוברות כי יש לאשרו ולדחות את הערעור. לטענתן, יש לפרש את סעיף 6(ב) לנספח ז' להסכם 2000 בהתאם להוראות [סעיף 25\(א\) לחוק החוזים](#) (חלק כללי), התשל"ג-1973, ולבחון את הפרשנות הסובייקטיבית של החוזה כפי שהיא עולה הן מלשון החוזה עצמו והן מנסיבותיו החיצוניות. עוד הן טוענות כי סעיף 6(ב) נועד להבטיח כי פנסיית הזקנה המשולמת לעובדים אשר פרשו בפרישה מוקדמת לא תפחת מהפנסיה המוקדמת אשר שולמה להם. לדבריהן, בעת החתימה על הסכם 2000 ביקשה תעש לצמצם את מצבת עובדיה ולשם השגת מטרה זו הייתה תעש נכונה להעניק לעובדים אשר יפרשו לפנסיה מוקדמת תנאי פרישה מועדפים.

17. המשיבות סבורות כי יש להתייחס לסעיף 6(ב) לנספח ז' להסכם 2000 כמחייב את תעש להשלים כל פער אשר עתיד להיווצר בין הפנסיה המוקדמת לבין פנסיית הזקנה. עוד הן מוסיפות כי במועד החתימה על הסכם זה הייתה תעש מוכנה לקחת על עצמה את הסיכון כי מבטחים תשנה את תקנונה וכי ייווצר פער מסוג זה ועל כן, אין בשינויים שחלו בתקנון הפנסיה בשנת 2003 כדי לשנות את מחויבותה של תעש כלפי המשיבות.

18. עוד הן טוענות כי עדותם של חבר ועד ארגון עובדי תעש, מר פומפן ושל מנהל תחום שכר, גמלאות ומערכות מידע, מר יורם חזן, משקפת את אומד דעת הצדדים: כך, בעדותו, דחה מר פומפן את טענת תעש לפיה התוספת השקלית מהווה סכום חד-פעמי קבוע. מר חזן הודה במהלך עדותו כי לתעש "הייתה **כוונה להשלים**" את הפער שבין הפנסיה המוקדמת לבין פנסיית הזקנה, ללא כל התניה או הסתייגות.

19. באשר להסכם 1999 טוענות המשיבות כי הסכם זה מכיל אמנם הוראות טכניות בנוגע לאופן תשלום הפנסיה המוקדמת, אך עם זאת, בהסכם זה מעוגנות זכויות עובדים. המשיבות דוחות את פרשנותן של תעש ומבטחים באשר לסעיפים 8-14 להסכם 1999. לטענתן, סעיפים אלו מתייחסים לשינויים בחישוב פנסיית הזקנה - ולא בחישוב הפנסיה המוקדמת, כפי שניסתה לטעון תעש.

20. המשיבות מציינות כי התנהלותה של תעש, בעת יציאתן לפנסיית זקנה, גרמה להן לנזק כספי רב שכן הן פרשו לפנסיה מוקדמת לאחר שהובטח להן כי לא ייווצר פער בין הפנסיה המוקדמת לבין פנסיית הזקנה לה הן זכאיות. המשיבות מבהירות כי הסתמכו על הבטחה זו וכי אילו היו יודעות את המצב לאשורו, היו ממשיכות לעבוד כל אותן שנים ומקבלות משכורת שהינה גבוהה מהפנסיה המוקדמת.

21. המשיבות טוענות כי תעש הפרה את התחייבויותיה כלפי המשיבות, בהתאם להסכם 1999 ולהסכם 2000, ולפיכך זכאיות הן לכל הסעדים החוזיים הנובעים מהפרה זו. לדבריהן, אי השלמת הפער בין הפנסיה המוקדמת לבין פנסיית הזקנה על ידי תעש כמוה כאי תשלום דמי גמולים לקרן הפנסיה. עוד הן טוענות כי תעש הפרה כלפיהן את חובת תום הלב בקיום חיוב הנובע מחוזה.

22. באשר לטענותיה של מבטחים בערעור טוענות המשיבות כי מבטחים ידעה על חתימתו הצפויה של הסכם 2000 כבר במועד החתימה על הסכם 1999. לטענתן, שני ההסכמים שלובים זה בזה והסכם 1999 אף מציין במפורש את ההסכם העתיד להיחתם בין תעש לבין הסתדרות העובדים הכללית החדשה.

23. המשיבות סבורות כי מבטחים הפרה את מחויבותה כלפיהן כאשר לא העבירה לתעש את הדוחות המפרטים את העדכונים ואת הסכומים הנדרשים לצורך השלמת הפערים שבין הפנסיה המוקדמת לפנסיית הזקנה. לטענתן, הסכם 1999 נחתם בין תעש, מבטחים ונציגות עובדי תעש והפרתו פגעה באופן ישיר בעובדים. עוד הן טוענות כי מבטחים הפרה כלפיהן חובות חקוקות שמקורן

בתקנות הגנת השכר (פרטים ומסירת הודעות), תשל"ו-1976, ואת חובת תום הלב והנאמנות החלה עליה הן כצד להסכם 1999 והן במסגרת חובתה כלפי מבוטחיה.

24. תעש, בסיכומי תשובתה, חוזרת על הטענות אותן העלתה בכתב הערעור ובסיכומיה.

בסיכומי התשובה מטעמה, חוזרת מבטחים על טענותיה ומוסיפה כי הוראות חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), התשל"א-1970 מאפשרות לחייב את המפר בפיצוי, בין היתר בפיצוי שאינו ממוני, בכפוף להוכחת נזק וקשר סיבתי בין ההפרה לנזק. מבטחים מדגישה כי במקרה שבפנינו, המשיבות לא הוכיחו במסגרת סיכומיהן כי נגרם להן נזק לא ממוני ולא הוכיחו כי התקיים קשר סיבתי. נוסף על כך, טוענת מבטחים כי בית הדין האזורי לא קבע את היקפו של הנזק אשר נגרם לכאורה למשיבות ולא שקל את נסיבותיהן האישיות, טרם קביעת הפיצוי.

מבטחים מציינת כי טענותיהן של המשיבות בעניין חוק הגנת השכר ותקנותיו אינן רלוונטיות לענייננו ומבהירה כי כל מטרתן של טענות אלו היא ליצור מצג לפיו התקיימה הפרה המחייבת פיצוי.

עד כאן טענות באי כוח הצדדים.

דיון והכרעה

25. נקדים ונאמר, כי לאחר שעיינו בכתב הערעור, בפסק דינו של בית הדין האזורי, בטענות הצדדים ובכלל החומר שהונח בפנינו, הגענו לכלל מסקנה כי יש לקבל את שני הערעורים – ערעורה של תעש וערעורה של מבטחים.

המסגרת ההסכמית הרלוונטית:

26. בסעיפים 6(א) ו-6(ב) לנספח ז' להסכם 2000 נקבע כי:

"הגמלה שמבטחים תשלם לעובד עד גיל הפרישה, תעודכן עפ"י האמור בתקנות מבטחים".

"החברה תשלם למבטחים את הסכום הנדרש, עפ"י ההסכם עם מבטחים מיום 21.06.99 על מנת להבטיח שהגמלה שיקבל העובד ממבטחים, החל ממועד הגיעו לגיל הפרישה עפ"י תקנות מבטחים, לא תקטן מהגמלה המשולמת לעובד, ע"י מבטחים, לפני הגיעו לגיל הפרישה בגין פרישתו המוקדמת."

27. הסכם 1999 שנערך בין תעש לבין הסתדרות העובדים הכללית החדשה לבין מבטחים הוא שהסדיר את תשלום הפנסיה המוקדמת לידי המשיבות במהלך תקופת הביניים שבין פרישתן המוקדמת לבין מועד פרישתן לפנסיית זקנה (להלן – **תקופת הפרישה המוקדמת**). כמו כן, במסגרת הסכם זה הוסדר תשלום סכום הרכישה העתידי להתווסף לפנסיית הזקנה של המשיבות ואשר שיקף במועד פרישת המשיבות את הפער המחושב בין הפנסיה המוקדמת לבין פנסיית הזקנה הצפויה (להלן – **סכום הרכישה או התוספת השקלית**). סכום הרכישה, אותו שילמה תעש לידי מבטחים, הוגדר במסגרת הסכם 1999 כ- "תשלום חד-פעמי שהחברה תעביר למבטחים לרכישת תוספת שקלית לפנסיה של העובד... בגין התקופה ממועד הזכאות לפנסיה, בה יקבל ממבטחים פנסיה. סכום הרכישה ייקבע על פי תחשיב אקטוארי על יסוד המקדמים על בסיס גילו ומינו של העובד..."

28. עוד נקבע במסגרת הסכם 1999 כי:

"בנוסף לאמור בסעיף 8 לעיל תשלם החברה למבטחים סמוך למועד הפרישה של כל עובד מקדמה ע"ח סכומי הרכישה בגינו. יתרת סכום הרכישה תשולם לאחר שיקבע סופית סכום התוספת השקלית, בצירוף הפרשי ריבית והצמדה למדד... מוסכם כי אם, יגיעו למבטחים הפרשים עקב שינויים בחישוב הפנסיה בהתאם לקבוע בהסכם זה תעביר החברה למבטחים את הסכומים המגיעים תוך 10 ימים ובכל מקרה לא מאוחר מיום חישוב הפנסיה הסופי... מבטחים תעביר לחברה דו"ח מפורט לגבי הסכומים הנדרשים, וזאת תוך 5 ימים לפני המועד בו חייבת החברה להעביר הכספים למבטחים בהתאם להסכם זה."

ערעור התעשייה הצבאית לישראל בע"מ – תע"ש

29. השאלה המרכזית אשר עומדת בפנינו בערעור זה הינה האם השינויים שחלו בתקנון הפנסיה של מבטחים בשנת 2003 משליכים על התחייבותה של תעש לפיה פנסיית הזקנה של המשיבות לא תפחת משיעור הפנסיה המוקדמת לה היו זכאיות.

30. קרנות הפנסיה ובכללן קרן הפנסיה של מבטחים בה היו חברות המשיבות פועלות על בסיס שיתופי, כך שהמאפיין את קרנות הפנסיה הוא פעולתן המבוססת על עקרון השוויון וההדדיות. עקרון ההדדיות בין חברי קרן הפנסיה בא לידי ביטוי בכך שבקרות האירוע הביטוחי מקבל כל מבוטח את אשר מגיע לו מקרן הפנסיה, זאת בהתאם לתקנון הקרן וללא כל קשר לסכומים אשר הופרשו על ידו או על ידי מעסיקו (ראו [בג"צ 2010/90 התאחדות חברות לביטוח חיים נ. ממשלת ישראל, פ"ד מה\(1\) 413, 405 \(1990\)](#); דב"ע לד/46-3 אברהם פלצנר – "הסנה" - חברה ישראלית לביטוח בע"מ, פד"ע ה, 477, 487 (1974)).

31. בעניין זה כבר נקבע בע"ע [600029/97](#) כי:

"שיטת הפנסיה הצוברת, שביסוד קרנות הפנסיה החברתיות, מקורה בהסכמה חברתית עתיקת יומין בין העובדים, ההסתדרות, ארגוני המעסיקים, קרנות הפנסיה והמדינה. העקרונות המנחים של השיטה הם: עקרון ההדדיות, עקרון הביטוח הקבוצתי-שיתופי, שאושייתו עקרון השוויון ועקרון הביטוח הדינמי, והגשמת המטרה הסוציאלית של מתן פנסיה, תוך התחשבות בטובת כלל חברי הקרן. הקרנות החברתיות נחשבות ל'נאמן' בתחום הביטחון הסוציאלי במובן זה, שעליהן לנהוג בכספי העמיתים לטובתם. לאמור, הקרן גובה כספים במטרה לממן תכנית פנסיה שיתופית לטובת כלל עמיתיה, והיא אינה ביטוח מסחרי המיועד לבטח את הפרט".

(ע"ע [600029/97](#) משה אליאב - קרן מקפת מרכז לפנסיה ותגמולים אגודה שיתופית בע"מ, מיום 30.5.2002, בעמוד 774 (להלן – פרשת אליאב)).

32. עם הצטרפותו של מבוטח לקרן פנסיה נוצרים בינו לבין הקרן יחסים חוזיים אשר נובעים מעצם הצטרפותו לקרן, כאשר תקנון הפנסיה הוא החוזה שבין

הצדדים ורק להנהלת הקרן הסמכות לבצע בו שינויים – שינויים המחייבים את כל חברי הקרן. יצוין, כי זכויותיהם של המבוטחים נגזרות מהתקנון וכל סטייה מהוראות התקנון לא רק שהיא מהווה הפרת חוזה אלא גם פגיעה בעקרון השוויון. לפיכך, קרן פנסיה איננה רשאית להעניק לחבר או לקבוצת חברים בקרן זכויות שמקורן בהוראותיו של הסכם חיצוני אשר אינו מתיישב עם תקנון הפנסיה.

בעניין זה קבע בית הדין הארצי בפרשת אליאב, בע"מ 802 לפסק הדין, כי:

"... רשאית הקרן לחתום על הסכמים "לבר-תקנונים" כל עוד שאין בהם משום חריגה מתקנות הקרן".

33. מבטחים הינה גוף אשר מעניק כיסוי פנסיוני ושירותי פנסיה לציבור הרחב והמשמשת כנאמן הפועל לטובת מבוטחיה. כפי שכבר אוזכר, מבטחים מפעילה פנסיה המבוססת על עקרונות שיתופיים, בין היתר, על עקרונות השוויון וההדדיות על פיו נקבעות זכויותיו של כל מבוטח בקרן בהתאם להוראות התקנון. בעניין זה אף נקבע בפרשת אליאב, בעמוד 803, כדלקמן:

"עקרון השוויון ועקרונות הביטוח ההדדי, הקבוצתי והשיתופי מצויים בליבה של שיטת הביטוח של קרנות הפנסיה החברתיות. משמעות עקרונות אלה היא, שכל חבר זכאי לזכויות וחב בחובות הקבועות בתקנון הקרן, המהווה חוזה רב-צדדי החל על כלל חברי הקרן ומונע הפליה בין עמית לעמית. כך, בקרות האירוע המזכה זכאים עמיתים בעלי נתונים זהים, דוגמת גיל, ותק ומשכורת - לגימלה זהה, המשתלמת על פי תעריף אחיד...".

34. עקרונות השוויון וההדדיות הינם שלובים זה בזה: בעוד שעקרון השוויון מתייחס לשוויון בזכויות להן זכאי המבוטח במועד קרות האירוע המזכה בפנסיה, זאת בהתאם לנתוניו האישיים של כל מבוטח ומבוטח, עקרון ההדדיות הוא היסוד המאפשר את יצירת השוויון שכן על אף שתרומתם של המבוטחים השונים לקופת הקרן איננה בהכרח שווה, במועד קרות האירוע המזכה ישולמו להם זכויותיהם על בסיס שווה. למעשה, עקרונות השוויון וההדדיות מונעים מקרן הפנסיה להתקשר עם מעבידים בהסכם המעניק לקבוצת עובדים מסוימת זכויות עודפות, שהן מעבר לקבוע בתקנון הפנסיה.

35. יודגש, כי אין באמור לעיל כדי לקבוע כי למבטחים אין סמכות להתקשר בהסכמים לבר תקנוניים עם תעש או עם כל מעביד אחר. יחד עם זאת, כפי שכבר צוין, אין בכוחה של מבטחים להתקשר עם תעש בהסכמים לבר תקנוניים המקנים לקבוצת עובדים, על חשבון יתר חברי הקרן, זכויות שהן מעבר למה שנקבע בתקנון קרן הפנסיה.
36. על אף האמור לעיל, לא נידרש לסוגיה זו שכן על אף שבמבט ראשון נראה כי הסכם 2000 הינו הסכם מיטיב המעניק למשיבות וליתר הפורשים במסגרת הסכם זה זכויות עודפות על זכויותיהם של יתר המבוטחים בקרן מבטחים, הרי שבפועל סכום הרכישה אשר אפשר הענקת זכויות עודפות אלו מומן על ידי מעסיקתן של המשיבות, ולא על ידי קרן הפנסיה עצמה.
37. על כן, נפנה כעת לפרשנות הוראות הסכם 1999 והסכם 2000, בהתאם לכללים הקבועים לכך בפסיקה, ונבחן האם יש בפרשנותם של הסכמים אלו כדי להקנות למשיבות זכאות להפרשי פנסיה.
- המחלוקת המשפטית העיקרית בין הצדדים היא בשאלת פרשנות הוראות הסכם 1999 וסעיף 6(ב) לנספח ז' להסכם 2000.

הסכם 1999

38. הסכם 1999 הוא הסכם קיבוצי המסדיר את ביצוע תשלום הפנסיה המוקדמת במהלך תקופת הפרישה המוקדמת ואת סוגיית סכום הרכישה העתיד להתווסף לפנסיית הזקנה של העובדים הפורשים. הסכם זה נחתם בין תעש, הסתדרות העובדים הכללית החדשה ומבטחים, ביום 21.6.99.
39. סעיף 2.8 להסכם 1999 קובע כדלקמן:

"סכום רכישה' – תשלום חד-פעמי שהחברה תעביר למבטחים לרכישת תוספת שקלית לפנסיה של העובד (המפורטת בטור 2 ליד שמו של כל עובד) בגין התקופה ממועד הזכאות לפנסיה, בה יקבל ממבטחים פנסיה. סכום הרכישה ייקבע על פי תחשיב אקטוארי על יסוד המקדמים על בסיס גילו ומינו של העובד כמפורט בנספח א' להסכם זה."

עוד קובע הסכם 1999 כי:

" 10. בנוסף לאמור בסעיף 8 לעיל תשלם החברה למבטחים סמוך למועד הפרישה של כל עובד מקדמה ע"ח סכומי הרכישה בגינו, יתרת סכום הרכישה תשולם לאחר שיקבע סופית סכום התוספת השקלית, בצרוף הפרשי ריבית והצמדה למדד ממועד תשלום המקדמה ועד לתשלום היתרה.

11. מוסכם כי אם יגיעו למבטחים הפרשים עקב שינויים בחישוב הפנסיה בהתאם לקבוע בהסכם זה תעביר החברה למבטחים את הסכומים המגיעים תוך 10 ימים ובכל מקרה לא מאוחר מיום חישוב הפנסיה הסופי.

12. מבטחים תעביר לחברה דו"ח מפורט לגבי הסכומים הנדרשים, וזאת 5 ימים לפני המועד בו חייבת החברה להעביר הכספים למבטחים בהתאם להסכם זה."

הסכם 2000

40. ביום 2.1.2000 נחתם, כאמור, הסכם קיבוצי בין תעש לבין הסתדרות העובדים הכללית החדשה המסדיר את זכויותיהם של העובדים הפורשים בפרישה מוקדמת בהיבט המהותי.

41. בסעיף 6(ב) לנספח ז' להסכם 2000 נקבע כי:

"החברה תשלם למבטחים את הסכום הנדרש, עפ"י ההסכם עם מבטחים מיום 21.6.99 על מנת להבטיח שהגמלה שיקבל העובד ממבטחים, החל ממועד הגיעו לגיל הפרישה עפ"י תקנות מבטחים,

לא תקטן מהגמלה המשולמת לעובד, ע"י מבטחים, לפני הגיעו לגיל הפרישה בגין פרישתו המוקדמת."

פרשנות ההסכמים הקיבוציים

42. ההלכה הפסוקה בשאלת פרשנותם של הסכמים קיבוציים, כפי שצוינה בין היתר בע"ע [1308/04](#) שרגא קריגל – רשות הנמלים והרכבות, מיום 11.6.2007, קובעת כי:

"בהתאם לפסיקה, על פירושו של הסכם קיבוצי חלים דיני החוזים הרגילים, ובראשם ההוראה שבסעיף 25(א) לחוק החוזים (חלק כללי), שעל פיו יפורש הסכם על פי אומד דעתם של הצדדים. רק מקום שאומד דעתם של הצדדים אינו עולה מההסכם עצמו, יתייחס בית הדין לנסיבות העניין (כלשון סעיף 25 כאמור). .. המטרה בפירוש הוראה בהסכם קיבוצי היא לתת תוקף לרצונם האמיתי של הצדדים, לאומד דעתם האמיתי, על פי התנאים שהיו קיימים בעת עריכת ההסכם."

43. עוד קבע בית דין זה כי:

"פרשנותו של הסכם קיבוצי תיעשה על פי תכליתו של ההסכם הקיבוצי ומטרתו ואומד דעתם של הצדדים; לאור לשונו של ההסכם; ולפי "ההקשר התעשייתי" של המפעל - בשים לב לנסיבות העניין הנדון, לאופיו ומהותו של ההסכם אותו באים אנו לפרש."

(ע"ע [190/99](#) נאוה אנוש – האוניברסיטה העברית בירושלים, מיום 20.6.2002; וראו גם ס"ק [12/07](#) הסתדרות העובדים הכללית החדשה – הסתדרות האקדמאים במדעי החברה והרוח - מרכז השלטון המקומי, מיום 10.8.2009; ע"ע [60031/97](#) אלי לוי - רשות הדואר, מיום 25.2.04).

בית דין זה אף קבע כי אין לפרש הסכם קיבוצי אך ורק בהסתמך על לשונו, במקרים בהם הפרשנות הלשונית של ההסכם איננה מובילה לתוצאה חד-משמעית:

"בבואנו להעניק פרשנות לסעיף 8(ג) להסכם הפנסיה, אין להסתפק בבחינת המשמעות המילולית, אלא שומה עלינו לנסות ולהתחקות אחר הפרשנות הנכונה העולה מאומד דעת הצדדים וממרכיבים אחרים הנוגעים לעניין."

(עס"ק 1006/02 ארגון הסגל האקדמי הבכיר באוניברסיטת חיפה -
אוניברסיטת חיפה, מיום 4.11.02).

45. עוד נקבע בפסיקה כי יש לבחון את תכליתו של ההסכם הקיבוצי על ידי פניה
למקורות חיצוניים ומאחרים להסכם הקיבוצי, לרבות נסיבות שנוצרו לאחר
חתימתו, שיש בהם כדי להשליך לאחור על אומד דעת הצדדים שבבסיס
ההסכם (עס"ק 70/09 הסתדרות העובדים הכללית החדשה – המוסד לביטוח
לאומי, מיום 12.4.2010; וראו גם אהרן ברק, פרשנות תכליתית במשפט 185
(תשס"ג)).

46. יצוין כי לעיתים נוצר מצב בו אותם צדדים עורכים, בהפרשי זמן קצרים
יחסית, מספר הסכמים אשר נוגעים לאותו עניין. יש מקרים בהם ההסכם
הראשון הוא בעל אופי כללי ומהווה מעין "הסכם מסגרת" בעוד שההסכמים
המאוחרים יותר עוסקים בסוגיות עומק מהותיות יותר. עניין זה עלול לעורר
שאלות פרשנות קשות כאשר התכלית כפי שהיא עולה מאחד ההסכמים אינה
מתיישבת עם תכלית ההסכם האחר, או כאשר הוראות ההסכמים השונים
סותרות זו את זו. במקרים אלו, יש להתייחס לאותם הסכמים כמכלול אחד;
ללמוד על תכלית ההסכם מתוך מכלול זה; ולשאוף להשיג הרמוניה והתאמה
בין ההסכמים השונים. זאת, במטרה להגשים את רצון הצדדים ומתוך הנחה
כי הצדדים לא התכוונו לקיים סתירות וניגודים בהתקשרויות החוזיות
שביניהם.

"חזקת ההרמוניה" אמנם נחלשת כאשר ההסכמים נערכים בהפרשי זמן וככל
שהזמן שעבר בין הסכם להסכם הוא רב יותר, כך נחלשת החזקה לפיה לא
קיימת סתירה בין ההסכמים. עם זאת, אף במקרים אלו עומדת החזקה לפיה
התכלית של כל אחד מההסכמים היא להתיישבות ולא לסתירה. לפיכך, יש
לעשות את המאמץ הנדרש על מנת ליישב בין ההוראות הסותרות שבהסכמים
וכאשר לא ניתן יהיה למצוא דרך ליישב את הסתירה, יהא צורך להכריע מי
מבין ההוראות תגבר (ראו אהרן ברק פרשנות במשפט כרך רביעי - פרשנות
החוזה 321; 590-591 (2001) – תשס"א).

מן הכלל אל הפרט

47. במקרה שלפנינו יש ליישב בין סעיף 2.8 להסכם 1999 לבין סעיף 6(ב) לנספח ז' להסכם 2000. בית הדין האזורי נדרש לסעיף 6(ב) לנספח ז' להסכם 2000 וקבע כי סעיף זה מעיד על כוונת הצדדים להבטיח כי פנסיית הזקנה של הפורשים בפרישה מוקדמת לא תפחת מהפנסיה ששולמה להם בתקופת הפרישה המוקדמת, ואולם בפרשנותו זו לא התמודד עם לשונו המפורשת של סעיף 2.8 להסכם 1999 **ובמה דברים אמורים?**

סעיף 2.8 להסכם 1999 קובע באופן מפורש וחד משמעי את סכום הרכישה **כתשלום חד-פעמי וקבוע מראש**, המועבר לידי מבטחים לצורך רכישת תוספת שקלית אשר עתידה להתווסף לפנסיית הזקנה של הפורשים לפנסיה מוקדמת, וזאת במועד הפרישה המוקדמת של המשיבות.

48. מן הניתוח לעיל עולה כי ניתן לראות את הסכם 2000, ההסכם המאוחר, כהסכם המהותי אשר עוסק בזכויותיהם המהותיות של הפורשים בפרישה מוקדמת; ואת הסכם 1999 כהסכם התפעולי, הקובע כיצד תיושמה הזכויות, דהיינו עוסק בביצוע וביישום הזכויות המהותיות כפי שהן באות לידי ביטוי בהסכם 2000. כמו כן, שני ההסכמים הקיבוציים אשר עוסקים באותו עניין – דהיינו, הסדרת תנאי הפרישה של המשיבות ושל יתר הפורשים בפרישה מוקדמת מתעש באותה שנה – אף נערכו בתוך טווח זמן קצר יחסית של כחצי שנה.

על כן, יש להתייחס לשני ההסכמים ולפרש אותם כמכלול אחד וליישב את הוראות החוק זו עם זו כך שתבוא לידי ביטוי התכלית המשותפת הגלומה בהם.

49. עם זאת, בחינה נפרדת של כל אחת מהוראות ההסכמים מובילה לכאורה לתוצאה שאיננה קוהרנטית, כך שהדבר מחייב אותנו להכריע בשאלת הדרך הפרשנית שתיישב בין שני ההסכמים.

50. המשיבות טענו כי מלשון סעיף 6(ב) בנספח ז' להסכם 2000 ניתן ללמוד כי אומד דעת הצדדים היה להבטיח תשלום הפער שבין שיעור הפנסיה מוקדמת לבין שיעור פנסיית הזקנה של המשיבות **בכל מצב** ובכך להבטיח כי פנסיית

הזקנה המשולמת לעובדים שפרשו במסלול פרישה מוקדמת לא תפחת מהפנסיה המוקדמת שלהם. **אין בידינו לקבל פרשנות זו של המשיבות.** לשון ההסכם ואף תכליתו אינן סובלות את הפרשנות לפיה תעש תכבול את עצמה לכל שינוי תקנוני עתידי, המחייב אותה להשלים סכומי כסף בשיעור שאינו ידוע מראש ושאינו ניתן לצפייה. כמו כן, לשון סעיף 2.8 להסכם 1999 ברורה וחד-משמעית, כאמור, ומעידה על כך שלתעש לא הייתה כל כוונה, בעת החתימה על ההסכמים, להוציא סכומים נוספים מעבר לסכום הרכישה החד-פעמי, ולא חשפה את עצמה לשינויים עתידיים בלתי ידועים.

51. הן תעש והן המשיבות טענו במהלך הדיון שהתקיים בפנינו כי כוונת הצדדים הייתה לנתק את היחסים בין תעש לבין העובדים הפורשים, שכן העובדים לא היו מעוניינים להיות תלויים במצבה הכלכלי העתידי של תעש בכל הנוגע למימוש זכויותיהם הפנסיוניות. הדבר אף בא לידי ביטוי בסעיף 3.1 להסכם 1999 הקובע כי ביום הפרישה המוקדמת **"ינותקו יחסי עובד ומעביד בין החברה לבין העובד הפורש"**. עניין זה מחזק את המסקנה כי סכום הרכישה הינו סכום קבוע אשר שולם מראש וכי לא הייתה לתעש כל כוונה לבצע בעתיד השלמות בתשלומי פנסיית הזקנה של המשיבות ושל יתר הפורשים בפרישה מוקדמת.

52. אם כך, משקבענו כי סכום הרכישה הינו סכום קבוע אשר שולם מראש וכי לא הייתה לתעש כל כוונה לבצע השלמות בתשלומי פנסיית הזקנה של המשיבות ושל יתר העובדים הפורשים; אף אין בידינו לקבל את טענת המשיבות לפיה סעיפים 10-12 להסכם 1999 מתייחסים למקרה בו חלו שינויים בפנסיית הזקנה שלהן. אנו סבורים כי סעיפים 10-12 להסכם 1999 מתייחסים אך ורק לתקופת הפרישה המוקדמת של המשיבות וכי ה"הפרשים עקב שינויים בחישוב הפנסיה", המצוינים בסעיף 11 להסכם, מתייחסים לעריכת התחשבות בין הצדדים בכל הנוגע להפרשים ולשינויי מדד אשר חלו בתקופת הפרישה המוקדמת.

53. **לכך יש להוסיף את התנהגות הצדדים בפועל:** להסכם 1999 צורף נספח ב' שנשלח לכל פורש, הכולל הודעה אישית לעובד המפרטת את גובה הפנסיה המוקדמת ואת גובה התוספת השקלית. לאחר שהעובד מעיין בכל הפרטים

הוא חותם על הנספח ומאשר כי אלו הזכויות המגיעות לו על פי ההסכם. בנוסף העובד הפורש חותם על נספח ח' להסכם 2000 המהווה אישור נוסף כי קיבל את כל התשלומים וכתב ויתור על תביעות.

54. זאת ועוד – כאמור בשנת 2003 נכנס לתוקפו התקנון האחיד אשר חל על כלל הפורשים לגמלאות וכאמור אף הרע במידה מסוימת את תנאי פרישתם, זאת לאור המצב הגירעוני של הקרנות. שינוי זה בתקנון אינו בשליטתה של תעש ומבטחים חייבת לנהוג על פי התקנון האחיד. ואכן השינויים נעשו בקצבת הפנסיה הבסיסית ואולם לא פגעו ולא שינו את התוספת השקלית שנשארה בסכומים שהובטחו למשיבות עם פרישתן המוקדמת. המשיבות לא קיבלו "חסינות" מפני שינויים בתקנוני הפנסיה החלים על כלל הגמלאים ואין בהסכמים שנחתמו עמן כדי להיטיב את מצבן על פני כלל הגמלאים שמקבלים את גמלת הפנסיה על פי הוראות התקנון האחיד.

לאור כל האמור לעיל, דין הערעור של תעש להתקבל.

ערעור מבטחים

55. בפסק דינו, קבע בית הדין האזורי כי מבטחים הפרה את התחייבויותיה כלפי המשיבות כאשר לא העבירה לידי תעש, במועד בו הגיעו המשיבות לגיל הפרישה לפנסיית זקנה, דו"ח ובו פירוט של הסכומים הנדרשים לצורך השלמת הפערים שבין הפנסיה המוקדמת לבין פנסיית הזקנה שלהן.

56. מבטחים טענה במסגרת הודעת הערעור אשר הוגשה מטעמה כי הצדדים להסכם 1999 לא יישמו הלכה למעשה את מלוא הוראות ההסכם, למעט את הוראות ההסכם הנוגעים לרכישת התוספת השקלית. עוד היא טענה כי בתקופת הפרישה המוקדמת של המשיבות ועד ליציאתן לפנסיית זקנה, תעש היא ששילמה למשיבות את הפנסיה המוקדמת, זאת ללא מעורבותה של מבטחים, אשר בסופו של יום אף לא שימשה כצינור להעברת התשלומים אלו לידי המשיבות, על אף הקבוע בהסכם 1999. על כן, לא הייתה למבטחים ידיעה

באשר לסכומים המשולמים למשיבות מידי חודש או באשר לפערים שבין תשלומי הפנסיה המוקדמת לבין תשלומי פנסיית הזקנה.

57. עיון בהסכם 1999 מוביל למסקנה כי בתקופת הפרישה המוקדמת של המשיבות ועד למועד זכאותן לפנסיית זקנה ממבטחים, שימשה למעשה מבטחים כצינור תשלום בלבד עבור תעש.

בסעיף 4 להסכם 1999 נקבע:

"בתקופת הפרישה המוקדמת, תשלם מבטחים פנסיה מוקדמת לעובדים על חשבון החברה, הכל כקבוע בהסכם זה."

עוד קובע סעיף 8 להסכם זה:

"החברה תשלם למבטחים, מראש מידי שלושה חודשים הסכומים הבאים:

8.1 הפנסיה המוקדמת שעל החברה לשלם, באמצעות מבטחים, לעובדים שיפרשו לפנסיה מוקדמת בגין שלושת החודשים העוקבים בהתאם לקבוע בהסכם זה.

8.2 הוצאות ניהול בסך 67 ₪ בעבור כל עובד אשר בגינו משולמת פנסיה מוקדמת צמוד למדד המחירים לצרכן מ- 4/99."

58. ככל העולה מסעיפים אלו, תעש היא ששילמה לעובדיה הפורשים במסלול פרישה מוקדמת את הפנסיה המוקדמת לה הם זכאים, כאשר התשלום היה אמור להיות משולם באמצעות מבטחים, לאחר שזו קיבלה את הכספים מתעש. ברור, כי ייתכנו מקרים בהם ימצא כי קרן הפנסיה הייתה צד מהותי להסכם משולש בינה לבין המעביד והעובדים. מצב דברים זה לא התקיים בענייננו בו ברור הוא שקרן הפנסיה היוותה לכל היותר צינור להעברת הכספים למשיבות והייתה במידה מסוימת צד פורמאלי, אך מעבר לכך לא התחייבה בחובות מהותיות על פי ההסכם התפעולי - הסכם 1999 - כלפי המשיבות.

59. במסגרת הדיון שהתקיים בפנינו ציין בא כוח המשיבות כי בסופו של דבר תעש לא העבירה לידי מבטחים את הסכומים הנדרשים ולפיכך, בפועל, מבטחים אף לא שימשה צינור להעברת התשלומים לידי המשיבות ותשלומי הפנסיה המוקדמת שולמו להן ישירות על ידי תעש.

60. יחד עם זאת, בסעיף 12 להסכם 1999 נקבע כי:

"מבטחים תעביר לחברה דו"ח מפורט לגבי הסכומים הנדרשים, וזאת 5 ימים לפני המועד בו חייבת החברה להעביר הכספים למבטחים בהתאם להסכם זה".

61. כפי שביארנו, בסופו של דבר, מבטחים לא שימשה צינור להעברת הכספים ותשלומי הפנסיה המוקדמת שולמו למשיבות וליתר העובדים אשר פרשו בפרישה מוקדמת באופן ישיר על ידי תעש. לפיכך, במצב דברים זה התייתרה חובתה של מבטחים להמציא לתעש את דו"ח הפירוט, אשר נועד כל כולו להבטיח התאמה בין התשלומים המשולמים לעובדים הפורשים באמצעות מבטחים לבין הסכומים המועברים למבטחים על ידי תעש לצורך כיסוי תשלומים אלו. כלומר, מאחר שמבטחים כלל לא היוותה צינור לתשלום הפנסיה המוקדמת, ממילא לא נדרשה העברת דו"ח הפירוט. בהיבט המשפטי, ניתן אף לראות בכך מעין שינוי בהתנהגות של הסכם 1999, כאשר שינוי זה בנסיבות ובאופן תשלום הפנסיה המוקדמת בהסכמת הצדדים, למצער בשתיקה, איין למעשה חובה זו.

62. מעבר לנדרש נוסף שגם לו היינו באים לכלל מסקנה שחובת מבטחים עומדת בעינה, היה מקום לבחון האם חובה זו, הקבועה בסעיף 12 להסכם 1999, על פי לשונה ותכליתה מצמיחה לעובדים סעד או עילת תביעה; או שהחובה קיימת אך ורק במישור היחסים שבין תעש למבטחים.

63. **סיכומו של דבר** – לאור כל האמור לעיל, דין שני הערעורים להתקבל. פסק דינו של בית הדין האזורי מבוטל בזה. חיובן של המערערות בהוצאות משפט על פי פסק דינו של בית הדין האזורי – מבוטל. בהתחשב בכך שהמשיבות הן גמלאיות – אין צו להוצאות.

ניתן היום ב' בחשוון תשע"ב, (30 באוקטובר 2011), בהעדר הצדדים ויישלח אליהם.

השופט עמירם רבינוביץ	השופטת ורדה וירט-ליבנה	השופטת רונית רוזנפלד
נציג עובדים מר אליהו בן-גרא	נציג מעבידים מר ישראל בן-יהודה	

עמירם רבינוביץ 54678313-/-

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן